

Lærerskolen på Klyve - Solum seminar 1853 - 1867

bilde fra Solum bygds historie

Årskullet Solum seminar 1866-67

Obligatorisk konfirmasjon fra 1736

Tre år etter innføring av konfirmasjonen kom loven om **omgangsskole** på landet. Alle barn måtte lære å lese slik at de blei i stand til bestå prestens overhøring. Den som ikke svarte tilfredsstillende, kunne risikere å måtte gå opp til ny overhøring flere ganger. Det var ikke lov å ta seg arbeid utenfor hjemmet eller gifte seg uten å være konfirmert. Hvis en person ikke hadde møtt til konfirmasjonen innen fylte 19 år, kunne vedkommende settes i tukthus eller gapestokk.

Omgangsskolen

Læreren i omgangsskolen reiste fra gård til gård og underviste unger som var samlet fra omliggende gårder og husmannsplasser. Undervisningstiden var 2-3 måneder i året og varte i 3 år. Lærerlønna blei betalt av foreldrene - ekstra betaling dersom en elev i tillegg skulle lære å regne. Den siste omgangsskolen i Norge ble ikke nedlagt før på midten av 1930-tallet, noe som viser at skoleforholdene i landet varierte stort.

Byene hadde faste allmueskoler for de fattige. De mer velstående hadde privatlærer eller sendte barna til private skoler.

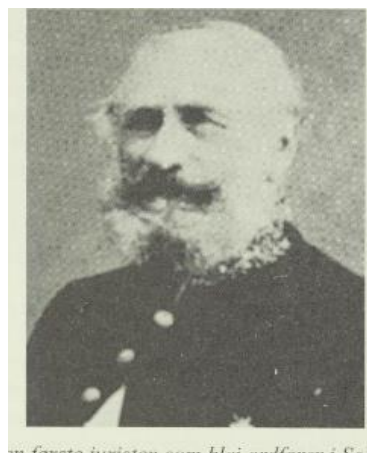
Læreryrket lav status

I den første tiden var det gjerne fattige gårds- og husmannsguter som blei lærere og til dels de som hadde en fysisk skavank som gjorde det vanskelig å drive vanlig gårdsarbeid.

I begynnelsen var det ingen høye krav til kunnskap for å bli lærer. Læreren ble som regel valgt ut av presten blant de mest oppvakte konfirmandene som deretter fikk ekstra opplæring i lesing og kristendomskunnskap av klokkeren. For å øke interessen for læreryrket, var det fritak for militærtjeneste for den som hadde vært lærer sammenhengende i 7 år.

Fra omgangsskole til fast skole på Klyve i 1853

Solum seminar startet sin virksomhet på Klyve i 1853, og behovet

meldte seg for en fast skole der seminaristene kunne ha praktiske øvelser. Den nye skolen ”**Klyve almueskole**” bestod av to klasser og holdt til i annen etasje hos sakfører Hans Wessel på Klyve gård, Wessel som seinere blei borgermester i Halden.

bilde:Ordførerne i Skien, Gjerpen og Solum 1837-2000 Leif K Roksvund

Solum seminar leide lokaler hos fogd Borchsenius på Øvre Klyve gård (brant 1870). Seminaret kom på grunn av beliggenheten snart til å gå under navnet Klyve seminar. Fogd var tidligere betegnelse for fut. Futen var skatteoppkrever i et landdistrikt. Borchsenius var fogd og amtmann i Nedre Telemarken fogderi og bodde på Øvre Klyve gård til 1847 da han flyttet til Mæla Gjerpen. Borchsenius var opptatt av at

bøndene måtte få bedre kunnskap om gårdsdrift og fikk i gang landbruksskole på Mæla.

Borchsenius satt på Stortinget for Bratsberg amt i flere perioder og var ordfører i Gjerpen 1853 – 1859. I 1919 skiftet Bratsberg amt navn til Telemark Fylke.

bilde:Ordførerne i Skien, Gjerpen og Solum 1837-2000 Leif K Roksvund

(Ordfører 1858-63)

Presten som var ordfører både i Lårdal og Solum.

Sogneprest i Solum, **Bent Wettergreen**, var en av de sterkeste pådriverne for å få etablert et skolelærerseminar i ”Bjørntvedt skoledistrikt,” og var den **første formannen i styret for Solum Seminar**. Han er omtalt som en ruvende lederskikkelse, sterkt engasjert i kulturelt og sosialt arbeid. Wettergreen var sogneprest i over 30 år, prost i Nedre Telemark 26 år og ordfører i Solum 1859–1863. Wettergreen hadde en rekke verv som formann i skolekommisjonen og fattigstyre og var med på å starte Hans Cappelens Minde barnehjem. Om Bent Wettergreen het det på folkemunne at han var ”de fattiges trøst og de faderløses hjelper.”

ENEBAKK PRESTEGÅRD

Fredrik Gustav Haslund var sogneprest i bildet, mens Alfred Rosenlund virket fra 190

Gustav Haslund fra Kristiania tok teologisk eksamen 1845 og hadde vært lærer ved Tromsø borgerskole og engelsklærer på en pikeskole i Kristiania før han blei tilsatt som **første bestyrer av Solum seminar** på Klyve i 1853. Han sluttet i 1862 for å overta stillingen som res. kapellan i Østre Moland og blei seinere sogneprest i Enebakk.

bilde : Enebakk bygdebok II

Edvard Myhre fra Skien var **bestyrer på seminaret** fra 1862 til 1876 da han blei utnevnt til professor i teologi. Han var kjent som en særdeles dyktig skoleleder. Seminaret blei i hans tid ansett for å holde høy faglig standard.

Myhre var svoger til fogd Borchsenius.

Han tok seinere navnet Munch etter pikenavnet til sin mor, søster til historikeren P A Munch. Edvard Myhre var fetter til maleren Edvard Munch.

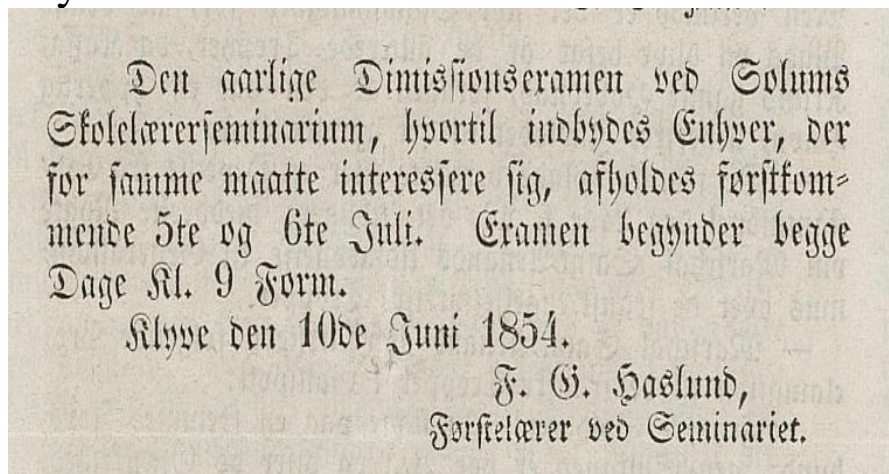
Bilde: Wikipedia

Solum seminar holdt til på Klyve fra 1853 til 1867. Seminaret tok årlig opp 20 elever til et kurs på 11 måneder. I sekstiårene blei kurstiden utvidet til 15 måneder. **Folketellingen fra 1865** viser at seminaristene for en stor del var innlosjert på nærliggende gårder, noe som gav bøndene mulighet til en liten ekstrainntekt.

Bosted		Alder	Hjemmekommune
Klyve – flere gårder			
<i>Jonas Eriksen</i>	<i>seminarist</i>	<i>21</i>	<i>Solum</i>
<i>Halvor Halvorsen</i>	<i>seminarist</i>	<i>18</i>	<i>Solum</i>
<i>Ole Isaksen</i>	<i>seminarist</i>	<i>18</i>	<i>Gjerpen</i>
<i>Petter Jensen</i>	<i>seminarist</i>	<i>21</i>	<i>Eidanger</i>
<i>Jørgen Pedersen</i>	<i>seminarist</i>	<i>21</i>	<i>Holden (Holla, Nome)</i>
Hulka			
<i>Christian Ingebretsen</i>	<i>seminarist</i>	<i>20</i>	<i>Gjerpen</i>
<i>Halvor Ellingsen</i>	<i>seminarist</i>	<i>21</i>	<i>Bø</i>
<i>John Pedersen</i>	<i>seminarist</i>	<i>18</i>	<i>Drangedal</i>
<i>Ole Olsen</i>	<i>seminarist</i>	<i>19</i>	<i>Bø</i>
<i>Halvor Tostensen</i>	<i>seminarist</i>	<i>19</i>	<i>Bø</i>
<i>Ole Hansen</i>	<i>seminarist</i>	<i>18</i>	<i>Saude (Sauherad)</i>
Svartz, Kaasen			
<i>Amund Olsen</i>	<i>seminarist</i>	<i>21</i>	<i>Mo (senere innlemmet i Tokke)</i>
<i>Niels Olsen</i>	<i>seminarist</i>	<i>22</i>	<i>Bø</i>
<i>Thor Christensen</i>	<i>seminarist</i>	<i>19</i>	<i>Hiterdal (Heddal)</i>
Rønningen			
<i>Hans Torkildsen</i>	<i>seminarist</i>	<i>19</i>	<i>Saude (Sauherad)</i>
<i>Svenung Hansen</i>	<i>seminarist</i>	<i>20</i>	<i>Saude (Sauherad)</i>
Willumskaas			
<i>Torgrim Halvorsen</i>	<i>seminarist</i>	<i>18</i>	<i>Bø</i>
<i>Johannes Gulleksen</i>	<i>seminarist</i>	<i>21</i>	<i>Hiterdal</i>
<i>Svenung Torgrimsen</i>	<i>seminarist</i>	<i>21</i>	<i>Bø</i>
<i>Aslak Knudsen</i>	<i>seminarist</i>	<i>19</i>	<i>Bø</i>
Bjørndalen			
<i>Edvard Munch Myhre</i>	<i>seminarlærer bestyrer</i>	<i>30</i>	<i>Skien</i>

Første eksamen 5.-6. juli 1854 på "Solums skolelærerseminarium"

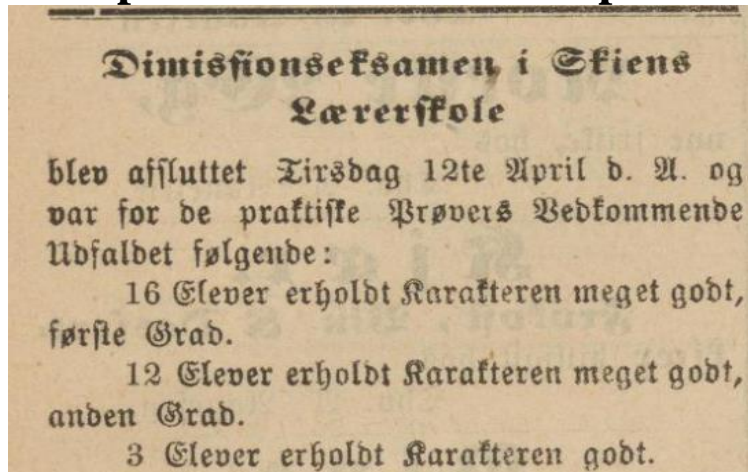
Annonse i Correspondenten Skien mandag 12. juni 1854 med invitasjon til å overvære eksamen av det første kullet ved seminaret på Klyve.

Den aarlige Dimissionsexamen ved Solums Skolelærerseminarium,
hvortil inbydes Enhver, der for samme maatte interessere sig, afholdes
førstkommende 5te og 6te Juli. Examen begynder begge Dage
Kl. 9 Form.

Klyve den 10de Juni 1854 F. G. Haslund Førstelærer ved Seminariet

Siste praktiske eksamen 12.april 1881 ved Skiens lærerskole

Varden, lørdag 23. april 1881

Dimissionseksamen i Skiens lærerskole

blev afsluttet Tirsdag 12te April d. m. og var for de praktiske Prøvers
Vedkommende Udfaldt følgende:

16 Elever erholdt Karakteren meget godt, første grad.

12 Elever erholdt Karakteren meget godt, annen grad

3 Elever erholdt Karakteren godt.

Fagene ved Klyve lærerskole i 1863:

Pontoppidans omarbeidede forklaring - Vogts lille bibelhistorie - L.Daaes geografi, - Sigvart Pettersens norges historie - Halls regnebok - Lindemanns lille koralbok - John Berhus sangbok - Jensens lesebok i 3 hefter.

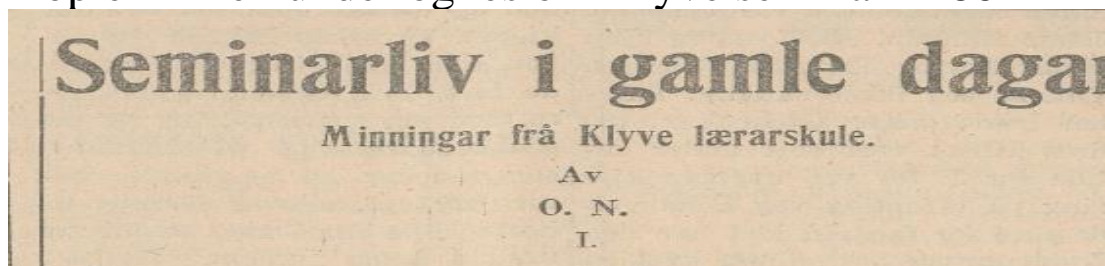
Jensens lesebok vakte stor forargelse og stridigheter da den kom ut i 1863. Pietistiske prester protesterte kraftig mot at den inneholdt «syndig og verdslig lesestoff» som folkediktning og skjønnlitteratur og ikke lenger bare stykker av religiøst innhold.

I Vestfold var kritikken mot den nye leseboken sterkt medvirkende til opprettelsen av Den Jarlsbergske Frimenighet. Menigheten går i dag under navnet "Det evangelisk-lutherske kirkesamfunn" eller "DELK" og regner seg som den rette arvetager etter Hans Nielsen Hauge. Menigheten har egen kirke og skole på Bøle i Skien.

Edvard Myhre var ikke fornøyd med praksisundervisningen ved Klyve almueskole og ville at lærerskolen skulle drive egen øvingskole. Det var hovedårsaken til at seminaret i 1867 blei flyttet til Århus i Gjerpen under navnet Gjerpens lærerskole. Fire år seinere blei skolen flyttet til Skien og holdt først til i Huken fram til 1873 og de siste årene i Christopher Hans Bloms store gård i Kverndalen.

Skien lærerskole blei nedlagt i 1881. Rundt 400 -500 elever tok eksamen i løpet av de 28 årene seminaret var i virksomhet.

Kopier linken under og les om Klyve seminar i 1862

<https://www.nb.no/items/c8302b2bb00277853fdea572f8563972?page=0>

I alt 229 blei utdannet ved Solum seminar på Klyve.

Hvor blei de av? Søk i aviser, bøker og tidsskrift i Nasjonalbiblioteket resulterte i navn på 42 personer.

Seminarister fra Klyve	Hjem-kommune		<i>sitater med kursiv</i>
Halvor A Jønsi	Hjuksebø	lærer	politiker, ordfører
Jonas E Næss	Mælum	lærer, gårdbruker	far til S J Næss Tollnes
B. Pedersen Ytterbø	Holla	drev handel	politiker venstre, ordfører
Harald Haukedal	Solum	lærer, gårdbruker	Legpredikant, misjonsvenn
Bertel Hydral	Bamble	omgangsskolelærer	<i>Han spaserte de lange veier med bokranselen på ryggen og spredte lys til barnesjelene.</i>
Karl Stenstad	Holla	lærer ved Asker seminar	Startet privat middelskole på Ulefoss, og drev samtidig privat ungdomsskole i Holla.
Gregar Forberg	Skotfoss	snekker	sluttet som lærer på grunn av helsa
Erik H Skogen	Bø	lærer, drev handel, gårdbruker	grunnla Haugland planteskule i Bø. politiker
Jørgen A Vestgården	Sauherad	lærer og kirkesanger	kongens fortjenestemedalje etter nesten 50 år som lærer
Hans Isaksen	Bamble	lærer, gårdbruker	dirigent for Bamble sangforening
Isak Lunde	Eidanger	lærer, drev handel	startet 1875 kolonial og manufakturforretning i Porsgrunn – medlem av bystyret
Johannes L Roheim	Bø	lærer, klokker	ved siden av lærergjerningen poståpner i Langangen i 40 år
Johannes E Strand	Heddal	lærer, gårdbruker	overtok garden etter sin far i 1888
Jacob Hogstad	Heddal	lærer, skolebestyrer	Notoddens første skolebestyrer 1913
Tollef O Aaraas	Nes	lærer, gårdbruker leg-predikant	Lærer i hjembygden men blei avsatt fordi han nektet å bruke flere av salmene i salmeboka. <i>Det var atskillig ved han som minnet om det gamle testamentets profeter.</i>
Halvor H Skogen	Bø	lærer, gårdbruker	herredskasserer i Bø i 33år
Iver Andersen	Bø	lærer	til Dale i Froland 1857
John Peter Stavdal	Mælum	lærer, gårdbruker og trelasthandler	<i>en av Solums mest agtede og fremragende mænd</i>
Jens Larsen Melfald	Solum	lærer i 51 år	medlem fattigkomisjonen, revisor i Solum sparebank
Torchel Gunnem	Nes	lærer i 50 år	<i>var en stor handelsmann og handlet med Gaarder, Kreaturer og Oldsager</i>
Elling Ellingsen	Lunde	lærer	30 år i herredstyret i Feiring, viceordfører
Hans T Gunheim	Nes	lærer, gårdbruker	28 år i herredstyret i Modum, ordfører, stortingsmann for venstre
Sten Larsen	Dagali	lærer, organist	Tune i Østfold 1865 - 1914
P Pedersen	Skien	lærer	fattigverge

Tarje Lindstøl	Vegårsdhei	lærer i Søndeled	landhandler i Seljord
Peter Jensen	Eidanger	lærer	privatlærer i Porsgrunn og Skien, førstelærer ved almueskolen i Åsgårdstrand
Halvor Clausen Eika	Bø	lærer, gårdbruker	stortingsmann for Bratsberg i 3 perioder
A Halvorsen	Bø 1843	lærer	medlem av herredstyret i Gjerpen, lærer, kirkesanger og farmer i Minnesota
A Halvorsen	Tollnes 1839	omgangsskolelærer Strømdal	kirkesanger, sorenskriverkontorist ved Gjerpen sorenskriverkontor
Simon J Tvedt	Drangedal	lærer, kirkesanger, 12 år i Solum herredstyre	<i>med kirkesanger Tvedt er en av Solums mest kjendte mænd vandret bort</i>
Peder Pedersen Omtvedt	Nome	drev handel	bestyrer av Holla forbruksforening ordfører, bokhandler, venstremann
Ole G Hauge	Heddal	lærer, kirkesanger	
Ivar Gundersen	Bø	lærer, kirkesanger	16 år ordfører i fattigstyret Bø
Hans Dahle	Sauherad	lærer	eide gården Dahle i Klevar skolekrets
Kittil Halvorsen	Bø	lærer	kasserer i Holla sparebank, <i>en av de trofaste og dyktige arbeidere i skolen er atter vandret bort</i>
Ole Kristian Høisæt	Mælum	lærer	bankdirektør i Solum Sparebank, 1896 -1898 medlem av formannskapet og viceordfører i Gjerpen
Anders Gunnuldsen	Eidanger	lærer	lensmann, kasserer i Eidanger Sparebank
Anders Berntsen	Åby	lærer	Bamble
Nils Klemetsen Sannerholt	Ulefoss	lærer	<i>Klemetsen var meget interessert i biskjøtsel og hagebruk</i>
Ole Ulriksen Hoff	Rollag	lærer	<i>Han er mannen bak Kongsberg tekniske aftenskole og var en tid kirkesanger i Kongsberg kirke.</i>
Ole Johan Nærum	Gjerpen	lærer, gårdbruker	40 år i Nærum skolekrets, - <i>gik ugjerne med paa forandringer i det bestaaende</i>
Thorbjørn Bøen	Hjartdal	Lærer ved Froland verks skole	medlem av fattigstyre og sparebankens styre,
Jens Tennefos	Vik i Sogn	ansatt på Klyve skole 1867-1913, mange år som førstelærer (utdannet ved Stord seminarium)	<i>Jens Tennefos, er for lang og fortjenestefuld Virksomhed i skolens og kommunens tjeneste tilstaaet Borgerdaadsmedaljen i sølv.</i>

Seminaristenes sosiale bakgrunn

Av de 229 som blei utdannet ved Solum seminar på Klyve, er det sikker informasjon om 189 av elevene:

9 var sønner av embetsmenn og byborgere

22 av husmenn

7 av lærere og kirkesangere

151 av gårdbrukere, flertallet tilhørte den lavere gårdbrukerklasse

Bare en av seminaristene ved Klyve seminar tok videregående utdanning. At det ikke var flere, kom nok av at de fleste levde i enkle kår.

Her har vært flere ypperlige Hoveder, som med Held ville have kunnet gaae den studerende vei.

Kilde: "Norsk lærerutdanning fra 1814 til i dag" av professor Helge Dahl